

La tradició taurina a les comarques gironines és antiga. Ho testimonien nombrosos documents i les tres places que foren aixecades a mitjan i final del segle passat i que amb més o menys fortuna encara es mantenen dempeus. Amb alts i baixos, els aficionats a les arts de la tauromàquia han pogut satisfer sense problemes el seu desig la darrera dècada, quan les veus contràries a l'espectacle taurí s'han fet sentir amb més força i han trobat un ampli ressò entre les autoritats autonòmiques i locals que, ja sigui per interessos polítics o per recollir l'opinió d'un sector de la societat sensibilitzat en contra d'aquest tipus de sacrifici, estan posant nombrosos entrebancs a l'organització d'espectacles amb bous. Tauròfils i prohibicionistes exhibeixen amb passió els seus arguments, convençuts, uns, que el vent de la història bufa al seu favor, i resignats, els altres, a trobar-se enmig d'una polèmica que ells no han provocat.

Passions contraposades entorn dels toros

MIQUEL TORNS / CARMÉ VINYOLÉS / PAU LANAO

Una furgoneta, amb propaganda de la plaça de braus de Girona, intenta travessar els carrers de Tossa de Mar per arribar a unes agències de viatge amb la intenció de deixar-hi cartells i altres motius propagandístics de l'espectacle taurí. Immediatament, és detectada per alguns agents de l'eficaç policia municipal que ho posen en coneixement de la màxima autoritat local. L'alcalde i la regidora de Governació consideren el fet com una provocació i després d'un estira i arronsa, i amb el suport de les forces de l'ordre (l'làstima dels tricorns, haurien donat a l'escena un aire més pintoresc), obliguen al conductor del vehicle a abandonar el primer, i de moment únic, municipi antitaurí de la nostra galàxia.

El fet, deixant de banda la problemàtica legal, no passaria de ser una anècdota més o menys divertida si no fos perquè reflecteix un cert aire de crispació a l'entorn del tema taurí. En l'última dècada, les veus contràries als espectacles amb toros han anat prenent força en trobar en l'administració local i l'autonòmica una bona predisposició cap a la seva causa.

La llei del Parlament

Arguments a favor i en contra d'aquestes celebracions n'hi ha per a tots els gustos, colors i sensibilitats. Alguns han pretès plantejar el tema com una mena d'enfrontament cultural nord/sud, o més concretament catalans/resta d'Espanya, oblidant, per interès o per ignorància, alguns capítols ben propers de la nostra història. Altres parlen d'elements primigenis del subconscient col·lectiu, d'un mite de sol i sang que es troba en els mateixos orígens de la cultura mediterrània. Hi ha qui considera que les tradicions que no s'adeqüen a la sensibilitat d'una època determinada han de desaparèixer, mentre d'altres, més assossegats, asse-

guren que seran les lleis de mercat, les de l'oferta i la demanda, les que decidiran el tema. Deixarem de banda a tiris i troians, partidaris i prohibicionistes, per intentar reflectir la situació per la qual passen en aquests moments els espectacles amb bous a casa nostra, situació que des del febrer del 1988 es troba regulada per la llei de protecció dels animals aprovada pel Parlament de Catalunya.

En l'article quart d'aquesta llei es prohibeix l'ús d'animals en espectacles, lluites i altres activitats si aquests els poden ocasionar sofriment o poden ser objecte de burles o tractaments antinaturals, o bé si pot ferir la sensibilitat de les persones que els contemplen. S'exclouen d'aquesta prohibició les festes de braus en aquelles localitats on, en el moment d'entrar en vigor la llei hi hagi places construïdes per a celebrar-hi la dita festa. Pel que fa als correbous s'admeten en les dates i localitats on tradicionalment se celebren.

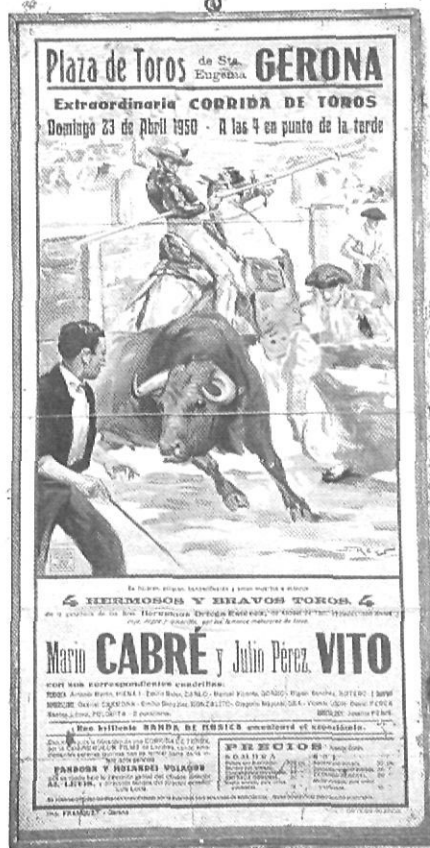
Pere Pujolràs, president del "Club Taurí de Girona", considera que la llei de la Generalitat no varia gaire del reglament que des del 1962 regula els espectacles taurins. "El que ha variat substancialment, a part de la qüestió de les places portàtils, és l'actitud dels que l'apliquen. Si abans s'utilitzava màniga ampla, ara, per interessos polítics, se n'utilitza d'estreta. Els aficionats als toros ens trobem al mig d'una polèmica que no hem provocat, i resulta molt molest que posin en dubte la teva catalanitat per aquesta qüestió".

Conflictes d'interpretació

Es evident que la llei deixa un marge ampli a la interpretació de l'autoritat que ha de concedir els permisos, el que pot provocar conflictes com el que va aparèixer el desembre passat amb l'intent de realitzar un correbou a la ciutat d'Olot, amb motiu del "II simposi sobre bous i tauromàquia a Catalunya". Governació va justificar la negativa basant-se en el fet

Els cartells testimonien la tradició taurina de Girona

que no existia una tradició de celebrar-ho en aquelles dates. Els organitzadors, la penya taurina "La Garrocha" varen intentar demanar danys i perjudicis però degut al poc interès que varen trobar a l'Ajuntament de la ciutat, acabaren abandonant. "N'estem cansats que tothom hi posi entrebancs" assegura Josep Amores, president de la penya "que es mirin el reglament amb lupa a l'hora de concedir-nos permisos. De moment, hem decidit que aquest any no faríem res i que el correbou de les festes del Tura l'organitzi altra gent". Olot és una de les ciutats catalanes amb més tradició taurina. No tan sols disposa d'una de les places més antigues de l'Estat espanyol sinó que ha anat mantenint fins ara les tres "corrides" de l'any, la del primer de Maig, la de les Festes del Tura i la de Sant Lluç. "Mentre en altres llocs se celebren novillades amb 400 persones", continua Josep Amores,

"aquí registrem una assistència notable, per sobre les mil persones".

Aquest tipus de problemes no són exclusius dels aficionats de la capital de la Garrotxa. A Figueres,

L'afició manté dues penyes a la plaça gironina.

on també hi ha un nucli important d'aficionats agrupats a l'entorn d'una penya taurina, les dificultats d'entesa amb l'Ajuntament, propietari de la plaça, són notòries i, pel que sembla, aquest any els aficionats es quedaran amb les ganes de satisfer la seva afició.

Contràriament, a la ciutat de Girona sembla haver-hi una certa cordialitat entre autoritats i afició, almenys així ens ho manifesta Angel Alcalde, propietari i empresari de la plaça gironina, que considera que l'afició de la capital està passant per un bon moment. No tan sols manté la seva activitat el "Club Taurí de Girona" sinó que n'hi ha un altre en procés de creació, la penya taurina de La Rasa, a Sarrià de Ter. També realitza alguna activitat la penya taurina "San Marcos" a Torroella de Montgrí i la més antiga del Pedrines, que durant molts anys va funcionar a Cornellà de Terri i posteriorment es va traslladar a Banyoles.

De Pandora al boicot internacional

Els toros a Girona i sobretot a altres comarques com la Garrotxa no són material de recent importació. No en va la plaça d'Olot està qualificada com una de les més antigues de Catalunya, competint dignament pel guardó a nivell d'Estat espanyol. Però no cal viatjar al passat més llunyà per descobrir el gran poder de convocatòria que en un moment determinat tingueren els toros a casa nostra. Tauròfils consultats expliquen que, arran del rodatge de "Pandora y el holandés errante" i la "corrida" celebrada a la plaça de Santa Eugènia el 23 d'abril de 1950, les comarques gironines es convertiren en un petit santuari

tauròfil. "Acuda a la plaza -deia l'anunci publicat a la premsa-; hoy a las cuatro de la tarde podéis admirar a Ava Gardner, la máxima emoción, corrida de toros filmada, con la presencia de cineastas famosos: Ava Gardner, James Mason. Hoy domingo, a las cuatro de la tarde, cuatro escogidos y bravos toros". De l'èxit de "Pandora" en sorgí una edat d'or de la taumàquia a les nostres comarques i així, des dels cinquanta fins a mitjan dels setanta, l'alternança de primeres figures de la lídia, des d'Antonio Borrero "Chamaco", fins a Santiago Martín "El Viti" de Luis Miguel "Dominguín" a

Cinc punts de referència

A les comarques gironines l'espectacle taurí té cinc punts de referència, que passen per les cinc places estables que mantenen, o intenten mantenir, la seva activitat. Les ja mencionades places d'Olot, Girona i Figueres, bastides de fa molts anys amb el recolzament d'una afició autòctona, i les més joves de Lloret i Sant Feliu de Guíxols, aixecades per Javier Pascual de Zulueta per tal d'aprofitar la riuada d'estiuejants europeus

i americans que, després de la filmació de la pel·lícula Pandora, inundaren la Costa Brava tot esperant trobar un "torero" al darrera de cada indígena.

Si a les ciutats d'Olot, Girona i Figueres, podem parlar d'afició taurina autòctona, a les dues poblacions costaneres les "corridas" han vingut a remolc del fenomen turístic, i d'una manera molt determinada de vendre aquest país per part de les agències i molts altres que ara difícilment ho reconeixeran.

Olot, la plaça més antiga

L'actual plaça de braus d'Olot, acabada de construir a mitjan 1859, és una de les més antigues de l'Estat espanyol i la més vella de les que encara es troben dretes a Catalunya. "Fou una iniciativa del gran olotí i olotinista dels temps romàntics Esteve Paluzie i Cantalozella". Citem al Dr. Joaquim Danés que continua amb les paraules del propi Paluzie: "La extraordinària afició que siempre han tenido los olotenses a las corridas de toros, bueyes o vacas, y la falta de un local a propósito para esta clase de diversiones, impulsó al autor a promover la construcción de una plaza de toros por acciones".

La plaça de braus, que actualment és propietat de l'Ajuntament

de la ciutat, ha anat mantenint, amb més o menys dificultats, una certa activitat taurina, amb les tradicionals "corridos" del primer de Maig i del diumenge de les festes del Tura, i alguna altra per Sant Lluc. La regenta des de fa uns anys l'empresari barceloní Manolo Martín.

Els grans animadors de l'activitat taurina en les últimes dues dècades, han estat els membres de la penya taurina "La Garrocha" (en l'argot taurí la garrocha és una vara llarga, d'uns 4 metres amb

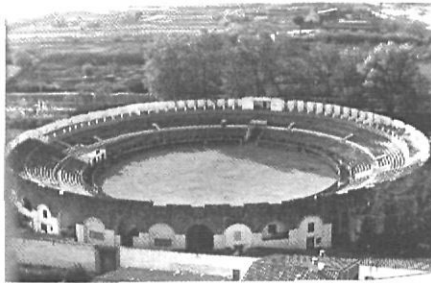
Manuel Benítez "El Cordobés", fou constant.

La feina feta per empresaris com Javier Pascual de Zulueta, Angel Alcalde, o Màrius Gelart, convertiren les places de Sant Feliu, Figueres o Girona en ofertes importants, complements ideals dels tòpics sol, platja, i preus barats que portaven el turisme a les nostres costes.

Tot i que no és la nostra intenció fer un inventari, ni tan sols una història dels grans moments de la taumomàquia a Girona, sí es pot dir que la plaça "España Brava" de Sant Feliu es convertí en notícia habitual als diaris d'àmbit local i algun cop estatal. Les cròniques que sota el títol genèric "Caireles y Pitones", signava Alguacilillo, a "Los Sitios" ens remeten a l'any 56, el debut de "Chamaco" que fou premiat amb dues orelles, una cua i

una pota, el primer d'agost del 1956, quan compartí la terna amb José María Clavel, "Joselito" i Antonio Angel Giménez.

Que la plaça "España Brava" actuava com a centre de reunió i diversió d'una determinada jet costabravenca ho demostren notícies com la del 5 d'agost del 1960 en la qual es recull que s'hi celebrà una festa campera organitzada per Zulueta. Entre altres, comptà amb l'assistència d'un ministre sense cartera, Pere Gual Villalbí, del subsecretari del ministre d'Educació, Luis Rodríguez de Miguel, del governador Militar de Girona, Rogelio Puig; del Governador Civil, Josep Pagès Costart; del President de la Diputació, Joan de Llobet; de l'alcalde de Girona, Pere Ordís, i del tinent d'alcalde de Barcelona, Narcís de

Les places de braus de Sant Feliu de Guíxols i Girona

tres fils d'acer en un dels extrems) creada el 1972.

Els membres de la penya han recuperat en aquests anys una de les diversions més antigues i arrelades entre els olotins: els correbous. "Els últims anys hi participaren entre 5 i 6 mil persones" assegura Josep Amores. Alguns problemes interns entre la gent de la penya i les dificultats amb l'administració han accelerat el cansament i la decisió de no organitzar res durant aquest any.

Carrerres, a més d'en Xavier Cugat i l'Abbe Lane. Dos dies més tard, el 7 d'agost del 1960, i amb 45 anys, Màrius Cabré, que feia terna amb Julio Aparicio i Joaquin Bernadó, triava la plaça de Sant Feliu per acomiadar-se definitivament de l'afecció, en una gran tarda de toros que es repetí tres setmanes més tard amb la vinguda de Dominguín. Aquella temporada del 60, una de les millors de la plaça sant_eliuena, es tancà tràgicament. El 25 de setembre, amb l'assistència de les primeres autoritats i dels Marquesos de Villaverde, o sigui la Carmen Franco i en Cristòbal Martínez Bordiu, que estiuejaven a Santa Clotilde, un astat de nom "Luminario", que per brau fou indultat a petició del públic i volien destinar-lo a semental, ferí greument Pascual de Zulueta. Agafat per l'angle i a les portes de la mort, tan sols la intervenció d'urgència duta a terme a la infermeria de la plaça per noms tan il·lustres de la medicina i la política del moment com Jordi Olsina,

Figueres: nedar i guardar la roba

La plaça de braus de Figueres, inaugurada el 3 de maig de 1894 en substitució d'una de fusta anterior, també és de propietat municipal d'ençà que l'Ajuntament va comprar-la, a final del 1989, a la família Gelart que n'havia mantingut la propietat des que l'avi, Mario Gelart, va aixecar-la. Durant tots aquests anys en què la plaça ha estat regentada per la família Gelart, els moments estelars han coincidit amb la "corrida" de les Fires de la Santa Creu del primer de Maig, un espectacle fora de la temporada turística i dirigit a l'afició autòctona, que en els seus millors temps ofería cartells de luxe. Darrerament, l'espectacle taurí es limitava al període estiuenc, amb novillades pensades fonamentalment per als turistes que omplen la costa de l'Alt Empordà.

Alguns grups ecologistes de l'Alt Empordà pressionen perquè a la plaça no s'hi facin activitats taurines. Mentrestant, l'Ajuntament pot continuar nedant i guardant la roba al·legant uns problemes de conservació que aconsellen mantenir-la paralitzada. Tot i que en les condicions signades entre els antics propietaris i l'Ajuntament es preveia la celebració de "corrides", sembla ser que aquest any no hi haurà espectacles taurins, la qual cosa ha creat un cert malestar en

Entrada a la plaça figuerenca

els membres de la penya taurina de Figueres, que entre altres coses s'han destacat pels "Premis Taurins Ciutat de Figueres" que atorguen cada novembre a personatges destacats del món de la tauromàquia.

La resistència de Girona

Girona resisteix. La plaça de braus continua a mans de la família que va aixecar-la. L'Angel Alcalde, l'actual propietari i empre-

Cristòbal Martínez Bordiu, marquès de Villaverde, Pere Ordis, alcalde de Girona, a més dels doctors Casals i Mascaró, pogueren salvar el pacient. Després de dues hores de crua espera patida conjuntament per Carmen Franco, el president de la Diputació Joan de Llobet i els Governadors Civils i Militars, entre altres jerarquies, Javier Pascual de Zulueta era traslladat a Barcelona, a la clínica de l'especialista Olivé i Millet.

Tot i les penúries les "corridas" a la costa, Figueres, Sant Feliu i Girona mantingueren un públic estable, es permeteren luxes com el de portar a "El Cordobés", a toreros a cavall com els "Domecq" o Manuel Vidrié, i en sortí un torero autòcton, l'Enric Patón, que era de Figueres. L'any 71 es visqueren els darrers dies autènticament triomfals de la "fiesta" a Girona. Les vaques anaven grasses i, com emfàticament proclamava la premsa, "casi una treintena de toros y novillos fueron picados, banderillea-

sari, és un nét d'aquest altre Alcalde que va bastir-la el 1897. Veterinari de professió i empresari taurí d'afició, considera que, tot i que els toros no han estat mai un gran negoci, una plaça es pot mantenir si es fan les coses ben fetes. "Si en molts llocs va de baixa, com a Barcelona, és en part per culpa dels empresaris. En Balanyà va néixer milionari i mai s'ha preocupat per fer una bona gestió de la plaça. Si l'avi visqués, les coses serien molt diferents".

Ha viscut entre toros des que va néixer a la casa del costat de la plaça. Des del menjador, el lloc més fresc de la casa, organitza la temporada a cops de telèfon, acceptant les ofertes d'alguns i rebutjant les d'altres. "El món dels toros és molt petit i tots ens coneixem", manté.

"A Girona hi ha dues coses importants" continua "de les quals els gironins no se'n preocupen gens. L'una és la Devesa i l'altra la plaça de toros". No el preocupa gaire aquesta "mania" contra els toros,

de la qual n'ha estat víctima recent una de les seves furgonetes, i que a Catalunya "ha aparegut fa uns deu anys sense que ningú sàpiga com ha començat. A mi ningú hem pot dir que sóc menys català que un altre perquè m'agradin els toros. Això són bestieses". Assegura que els turistes ni se n'assabenten de totes aquestes polèmiques ja que molts porten les entrades des dels seus països d'origen. Mentre alguns prohibicionistes de l'espectacle taurí decla-

dos y muertos a estoque, como rezan los cánones en nuestra provincia el pasado domingo". Eren els dies que Santiago Martín "El Viti" col·lapsà la ciutat. A la plaça de Santa Eugènia plena i a punt de petar, vestit de rosa i or, després de dues grans "faenas" fou acomiadat per crits de "torero, torero, torero" sortint sobre les espatlles dels entusiastes espectadors. La glòria de les places gironines caminà agafada de la mà del turisme. Sense poder confiar-se de l'afecció dels naturals, el canvi d'hàbits i costums provocà que progressivament perdessin categoria. Amb les primeres figures lluny i l'espectacle en decadència, encara l'any 1983, Màrius Gelart, aleshores empresari de Sant Feliu i Figueres, reconeixia que l'espectacle que es donava a "Espanya Brava" havia derivat cap a un pur formalisme turístic i, per contra, la plaça de Figueres mantenia un públic estable "format per espanyols i francesos del sud". Lluny d'obtenir els rècords dels temps de glòria, reconver-

tides en escenaris per a concerts de jazz i rock -a principi dels vuitanta a Sant Feliu actuà Miguel Rios i a Girona Ray Charles- les places gironines han anat perdent presència i continuïtat. Ni la recuperació de la plaça d'Olot, ni els intents per relançar les de Figueres o Girona han pogut lluitar contra les estadístiques -el febrer del 1989 es donà a conèixer el resultat d'una enquesta on es recollia que el noranta per cent dels catalans eren contraris a les curses de braus-, ni les campanyes enfocades a la protecció dels animals. No deixa de ser significativa la postura de tres associacions de la Gran Bretanya, França i Bèlgica, que el maig d'aquest any anunciaren la mobilització de les seves bases, en total tres milions de persones, per boicotejar la vinguda de turistes europeus a l'Estat espanyol, amb l'excepció de Tossa de Mar, declarada per Telm Zaragoza vila antitaurina, exigint que es posés fi a les "corridos" de toros i als maltractaments a animals.

ren que les corrides es troben en procés de desaparició, ja que les places no es poden mantenir a causa de la poca afició que hi ha, l'Angel Alcalde creu que la cosa va força bé i fins i tot des de fa un parell d'anys ha millorat. A Girona la temporada de toros comença a principi de juliol, enguany s'ha retardat un xic per culpa dels mundials de futbol, i finalitza a principi de setembre. Acostumen a ser novillades amb cavalls i amb toreros de segon ordre, gent jove que puja amb moltes ganes de treballar i convertir-se en matadors. Per aquesta plaça hi han passat de novillers figures de la talla de El Gallo, Paquirri, el Cordobés i el Viti.

Toros per als estrangers

Els estrangers que estiuegen a la Costa Brava són el principal suport de la plaça, tot i que l'empresari assegura que l'afició gironina és "nombrosa i molt respectuosa". Hi vénen molts francesos i italians que "són els que més hi entenen". També hi ha anglesos i alemanys i fins i tot húngars, que des de fa una dècada assisteixen puntuals a la seva cita amb els toros, i un grup d'àrabs que solen venir amb uns tambors amb els quals feliciten als torejadors després de la

feina. "Els japonesos que hi ha treballant a Celrà són uns grans aficionats" continua "i sempre demanen, en un català perfecte, el preu especial que fem per a la gent del país". "Cal ser pràctic" continua "i acceptar que per mantenir els contingents de turistes, l'ortodòxia taurina ha de cedir un xic al folklore". Els toreros a cavall claven les piques amb les banderes que convingui per escalfar les diferents representacions i al final es deixa anar una vaquilla perquè els turistes, principalment els italians, puguin torejar-la.

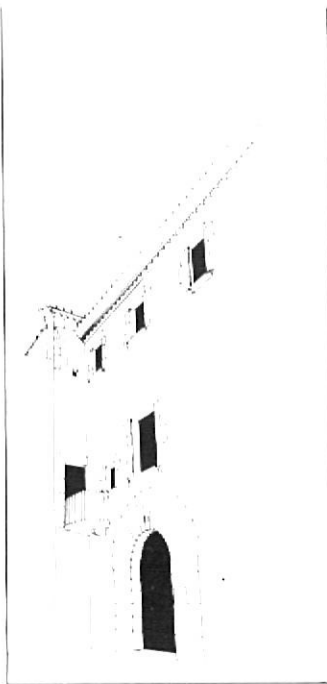
Lloret i Sant Feliu de Guíxols

En aquesta òrbita es mouen les places de Lloret i Sant Feliu de Guíxols que, com que viuen exclusivament del turisme, tampoc cal que s'hi mirin gaire en la qualitat del "cartell". La plaça de Lloret continua essent propietat de la vídua Zulueta però la regenta un empresari anomenat Joaquín Miranda. Tot i que sembla que l'Ajuntament té intencions d'adquirir-la per dedicar-la a altres activitats, de moment es mantenen les corregudes de toros dominicals durant els mesos de juliol i agost.

Després d'un temps d'inactivitat per segrest del propietari, la plaça

de Sant Feliu de Guíxols torna oferir aquest estiu les típiques (més que tradicionals) corrides de braus dominicals per a la solellada clientela europea. El propietari d'aquesta plaça és l'empresari taurí Berrocal, conegut pels toros i pel segrest que va patir a l'Equador a mans d'un grup colombià que la regenta a través d'uns intermediaris.

Mentre alguns, com en Telm Zaragoza l'habilitós alcalde de Tossa de Mar que tant expulsa una furgoneta amb cartells de toros que prohibeix l'entrada a un venedor de ceràmica que maltracta el burro per fer-lo anar massa carregat, asseguren que els espectacles taurins tenen els dies comptats degut a un estat de consciència general de la nostra societat en contra d'aquest tipus de manifestacions, altres veuen amb esperança com les "corridas" de toros reviu en algunes poblacions veïnes del sud de França, contrastant amb els vents contraris que bufen a casa. L'alcalde de Tossa, abandonat dels prohibicionismes, ens ha confirmat la seva intenció de recollir les firmes necessàries per tal de poder enviar un suplicatori al Parlament central amb l'objectiu de modificar la llei que afecta els espectacles taurins. De llenya al foc que no n'hi falti.

LA GABELLA

■ museu etnològic del montseny ■
■ arbúcies ■

AJUNTAMENT D'ARBÚCIES

